

Afrikaanse woordenschat

1 Unieke Afrikaanse woorde

Hieronder staan een aantal interessante of unieke Afrikaanse woorde. Wees echter voorzigtig, want sommige woorde kan vir een Nederlandse spreker bekend lyk, maar eiginlik beteken hulle iets heel anders (soms selfs die teenoorgestelde) in die Afrikaans. We noem hulle 'valse vriende'. Die valse vriende is telkens met een * gemerk.

* *Valse vriend*

Afrikaans	Nederlands	Afrikaanse voorbeeldzin
aand	avond	Ons eet elke aand groente.
aardig *	misselijk, ongemaklik	Hierdie aardige reuk laat my aardig voel.
amper *	maar net, nauwelijks	Ek was amper laat vir die vergadering, maar darem was ek nog betyds!
baba/babatjie	baby	Die baba huil.
baie	erg, veel, zeer	Ek het baie na jou verlang.
bakgat	prima	Dit is bakgat jy kom help het.
bees *	rund	Die beeste loop en wei in die veld
beursie	portemonnee, portefeulle	My beursie het baie geld in.
biltong	gedroogd vlees	Die biltong smaak lekker.
bobbejaan	baviaan	Die bobbejane is lastig in die dorp.
boetie	broer	By boetie is nog in die kleuterskool.
bok *	geit	My pa boer met bokke.
bok *	hart, antilope	Daar is baie bokke op die wildsplaas.
bottel	fles	Ek koop vir my 'n bottel Coke.
botteloopmaker	flesopener	Ek soek 'n botteloopmaker om die koeldrank oop te maak.
boud	bil	Ek het op my boude geval
braai	barbeque	Ons gaan vanaand lekker braai by vriende.
brakkie	hondje	Ons het 'n oulike brakkie gekry.
bromponie	scooter	Ek ry op my bromponie deur die stad.
dadelik *	onmiddellik	Ons gaan nou dadelik huis toe.
dalk *	misschien, moelik	Dalk is hy al daar. Ek is nie seker nie.
deurklokkie	deurbel	Kan jy gaan oopmaak? Iemand het die deurklokkie gelui.
donderstorm	zwaar onweer	Dit was nou 'n lekker donderstorm!
dwelms	drugs	Moenie dwelms gebruik nie.
e-pos	e-mail	Ek stuur sommer vir jou 'n e-pos met die inligting
fliet	bioskoop	Ons gaan Woensdag fliet
flikkerlig	richtingaanwysers	Die kar se flikkerligte wil nie lekker werk nie.
geitjie *	gekko	Daar is 'n geitjie teen die muur wat goggas vang
gemorskos	junkfood	Op Vrydae eet ons meestal gemorskos.
gesels	kletsen, babbelen	Ons het gister lekker gesels met mekaar.
glipsie	vergissing, ongelukje	Ek het 'n glipsie gemaak met die resep gister, dis hoekom die koek so snaaks proe.

grassnyer	grasmaaier	My grassnyer wil nie meer die grasperk so mooi sny nie.
grondboontjie	pindakaas	Ek smeer graag grondboontjiebotter op my brood
hoekom	waarom	Ek wonder hoekom hy gekom het.
hoender	kip	Baie mense hou hoenders in hul tuine aan.
hoendervleis	kippenvel	Hierdie mooi musiek gee my sommer hoendervleis.
hysbak	lift	Ek ry met die hysbak na die boonste verdieping.
inkopies	boodschappen	Ek gaan gou by die supermark inkopies doen.
kaalvoet	blootsvoets	Ek loop kaalvoet in die huis rond.
kafee *	buurtwinkeltje dat eetwaren verkoop	Ek koop gou brood en melk by die kafee op die hoek.
kar *	auto	My kar is 'n rooi Suzuki.
kameelperd	giraffe	Die kameelperd het 'n baie lang nek
kers *	kaars	Die kers maak 'n mooi vlam.
kersie *	kriek	Ek eet kersies oor my roomys.
kitaar	gitaar	Ek speel graag kitaar.
klavier *	piano	Ek speel graag klavier
kuier *	langskomen	Ek gaan by my ouma en oupa kuier vanmiddag.
kriek *	krekel	Die krieke raas weer baie vanaand.
kombuis *	keuken	Daar is 'n groot stoof in my kombuis.
kop*	hoofd	My kop is seer vandag.
kosblik	broodtrommel	Ek pak graag toebroodjies in my kosblik.
kwagga	zebra	Daar is kwaggas in die berg.
lanklaas	lang lede	Ons het mekaar lanklaas gesien.
lemmetjies *	limoen	Ek gooi lemmetjies by my slaaisous.
lemoen *	sinaasappel	Die lemoene is baie soet.
maalvleis	gehakt	Ons het gisteraand maalvleis vir aandete geëet
melkskommel	milkshake	Ek hou die meeste van pienk melkskommel.
mielie	mais	Mielies is Suid-Afrika se belangrikste graansoort.
mooi loop!	tot ziens!	Mooi loop! Sien jou gou weer!
mos	immers, toch	Ek het jou mos gesê dit is sleg!
muurprop	stopcontact	Weet jy dalk waar is 'n muurprop waar ek my rekenaar kan inprop?
muurbal	squash	Ons gaan vandag bietjie muurbal speel in die sportsaal.
na	naar	Ek reis na Pretoria.
naaldekokker	libel	Die naaldekokkers vlieg al om die swembad
naand!	goedenavond!	Naand! Dankie dat julle gekom het!
naweek	weekend	Ek gaan die naweek na Johannesburg
net	alleen maar	Net ryk mense kan hier bly.
noot	biljet, bankje	Ek het 'n R50-noot in my beursie.
oom	{aanspreekvorm- manlik}	Goeie more, Oom! Kan ek Oom hiermee help?
oulik	aardig, leuk	Dit is 'n oulike hondjie daardie.
padda	kikker	Die paddas raas by die dammetjie
padkos	proviand	Ek het vir ons padkos ingepak vir die lang pad wat wag.
petrol	benzine	Ek gaan gooi vir my kar petrol in.
piering	schoteltje	Ek drink my tee uit 'n koppie met 'n piering.
piesang	banaan	Ek sit graag piesang in my vrugteslaai.
pikkewyn	pinguïn	Daar is baie pikkewyne in Simonstad se baai.
plaas	boerderij	Die boer het 'n groot mielieplaas

platejoggie	deejay	Die platejoggie speel lekker dansmusiek.
prop	stekker	Waar kan ek my rekenaar se prop indruk?
pynappel	ananas	Ek gooi ook graag pynappel in my vrugteslaai
rekenaar	computer	Ek doen my opdrag op my rekenaar
renoster	neushoorn	Die renosters se voortbestaan in Afrika is gevaar.
robot	stoplicht	Die stukkende robot veroorsaak 'n verkeersopeenhoping
rok *	kleedje, jurk	Sy het 'n mooi rok aangetrek na die Golden Globes
romp *	rok	Sy trek 'n mooi bloes by die romp aan.
sambreel	paraplu	Ek vat my sambreel saam ingeval dit reën.
sampioen	champignon	Die sampioene saam met die hoender is lekker.
seekat *	octopus	Daar is baie seekatte in die rotspoele
seekoei *	nijlpaard	Die seekoei is die gevaarlikste dier van Afrika.
selfoon	mobiel, gsm	Ek bel jou op jou selfoon
skootrekenaar	laptop	Ek werk op my skootrekenaar.
skottelgoed	afwas	Ek sal na ete die skottelgoed gaan was.
slaggat	gat in de weg	Die kar se band het 'n slaggat getref.
slaptjips	frieten	Hierdie slaptjips is heeltemal te olierig.
snaaks	grappig	Hierdie grap is baie snaaks!
sommer	zomaar	Ek kan nie sommer net daar instap sonder 'n afspraak nie!
sop*	soep	In die winter eet ons lekker groentesop.
spanspek	meloen	Die spanspek is mooi ryp en lekker soet.
spookasem	suikerspin	By die kermis koop ons altyd pienk spookasem
springmielies	popcorn	Ek koop springmielies om in die fliek te eet.
stadig	traag	Die luidier beweeg baie stadig.
stokkielekker, suigstokkie	lolly	Die suigstokkie smaak soos aarbei.
stoof	fornuis	Ek het lekker sop op die stoof.
stort	douche	Ek gaan net gou 'n stort nadat ek gaan draf het.
strooijtjie	rietje	Koeldrank uit 'n blikkie drink ek altyd met 'n strooijtjie.
suurlemoen *	citroen	Ek maak lemonade van die suurlemoen
swaai	schommel	Die dogtertjie swaai bietjie in die swaai.
sweetpak	trainingspak	In die winter oefen ek in 'n sweetpak.
tannie	{aanspreekvorm - vroulik}	Kan ek Tannie help dra aan daardie swaar bokse?
toebroodjie	boterham	Ek pak vir my toebroodjies in werk toe.
trapsoetjies, verkleurmanneltjie	kameleon	Daar bly 'n verkleurmanneltjie in my tuin.
tronk *	gevangenis	Die diewe moet almal tronk toe gaan.
van	achternaam	My naam is Jan, en my van is Van der Merwe.
vinnig	snel	Die kar ry baie vinnig.
vlei	moeras, broek	Daar is baie riete in die vlei.
volstruis	struisvogel	Die volstruis het baie lang bene.
vulstasie	benzinepomp	Ek gaan gou petrol by die vulstasie ingooi.
vuurhoutjie	lucifer	Weet jy waar die vuurhoutjies is?
waslappie	washandje	Ek was my gesig met die waslappie.
wegneemete	kant-en-klare maaltijd	Ek gaan sommer vir ons iewers 'n wegneemete kry vir aandete.
winkeltrullie	winkelwagen	Ek sit al my inkopies in my winkeltrullie.
woonstel	apartement	Ek bly in 'n klein woonstel op die boonste verdieping.

2 Ongepaste woorden

Pas op: sommige woorden zijn volledig neutraal in één taal, maar hebben een vieze of ongepaste betekenis in de andere taal.

De volgende woorden hebben een neutrale betekenis in het Nederlands, maar vermijd je bij voorkeur in het Afrikaans. De woorden met een * zijn behoorlijk aanstootgevend en mogen nooit worden gebruikt!

Ongepast Afrikaans woord	Geschikt Afrikaans woord
fok	teel
poes*	kat
kont*	boud
meid*	meisie
doos	boks
bliksem	onweer
donder	donderweer
moer	koffiemoer
poep	windjie laat (een windje laten)
naai	stik- / naaldwerk doen

Sommige woorden of uitdrukkingen zijn volledig acceptabel of neutraal in het Afrikaans, maar hebben een andere betekenis of interpretatie in het Nederlands:

Afrikaanse woord	Nederlandse vertaling
Verskoon my!	Ben zo terug!
opgewonde	enthousiast
aftrekplek	plaats om te stoppen / parkeerplaats
rukkie	tydje of poosje
vry	kussen
hoërskool	hogeschool / middelbare school
klaarkom	goed overweg kunnen

3 De ontwikkeling van Afrikaanse woorden

Afrikaans en Nederlands zijn verwante talen en daardoor voor elkaars sprekers eenvoudig te begrijpen. Dat komt doordat veel Afrikaanse woorden overgenomen zijn uit het 17de-eeuwse Nederlands en deze woorden nog steeds bestaan in het hedendaagse Nederlands. Omdat het Afrikaans en het Nederlands zich vanaf de 18e eeuw elk apart ontwikkelden, zijn er tegenwoordig ook woordenschatverschillen tussen beide talen. Het Afrikaans heeft zich vooral ontwikkeld vanuit een context waarin mensen met verschillende sociale, culturele, religieuze en economische achtergronden met elkaar hebben samengeleefd en gewerkt. Deze situatie heeft het Nederlands dat in het zuidelijkste deel van Afrika werd gesproken sterk beïnvloed. Woorden vanuit andere talen zijn namelijk in de woordenschat beland. Afrikaans heeft, naast het Nederlands, dan ook woorden overgenomen uit talen van oosterse slaven, uit het Portugees, uit het Duits, uit het Frans, uit het Engels, uit het Khoi en uit andere inheemse Afrikaanse talen.

3.1 Verouderde Nederlandse woorden in het Afrikaans

De volgende Afrikaanse woorden bestonden ooit in het Nederlands, maar zijn intussen in onbruik geraakt in het Nederlands of hebben een betekenisverandering ondergaan:

Afrikaanse woord	Hedendaags Nederlands
bloesiel	bloesem
bult	heuvel
fontein	bron
feil	dweil
bra(af)	veel
ystervark	egel, stekelvarken

3.2 Dialectische Nederlandse woorden in het Afrikaans

Sommige Afrikaanse woorden komen niet overeen met Standaardnederlandse woorden, maar wel met woorden die gangbaar zijn in Nederlandse dialecten.

Afrikaanse woord	Standaardnederlands
denebol	dennenappel, pijnappel
runnik	hinniken
beeste	rund
varke	zwijn
vat	nemen
spog	pochen
skurf	vunzig
kuier	bezoek aflê
boetie, boeta	broer

3.3 Afrikaanse woorden uit de scheepvaart/handel van de 17e eeuw

Aangezien de haven en het zeeleven belangrijke onderdelen vormden van het leven in de zuidelijke punt van Afrika, zijn er heel wat woorden met een maritieme achtergrond in de algemene woordenschat van het Afrikaans opgenomen.

Afrikaans	Nederlands
kombuis	keuken
spens	provisiekamer
kooi	bed
kombers	deken
bottel	fles

3.4 Afrikaanse woorden met een oosterse oorsprong

Veel slaven op de Kaap hadden een oosterse afkomst (ze kwamen vooral uit Maleisië). Daarom hebben veel Afrikaanse woorden een Maleise herkomst.

Afrikaans	Nederlands
baadjie	jas, blazer

baie	heel veel
baklei	vechten
blatjang	chutney
doepa	toverdrank
kabaai	kaftan (loshangende jurk)
katel	bedje
koejawel	guave
laksman	beul
nooi	meisje
oorlams	bijdehand, handig
paljas	tovermiddel / iemand die grappen maakt
piering	schotel
sambok	gevlochten leren zweep
soebat	aanhoudend vleiend vragen

3.5 Afrikaanse woorden met een Portugese oorsprong

Sommige Afrikaanse woorden zijn afkomstig uit het (Creools) Portugees.

Afrikaans	Nederlands
bredie	hutspot
kiepersol	parasolachtige boomsoort
kraal	omheind gebied voor vee
mielie	mais
sambreel	paraplu, parasol
tamaai	immens
tjalie	omslagdoek
tronk	gevangenis
tarentaal	parelhoen
tjok/tjokka	zeekat

3.6 Afrikaanse woorden met een Khoi-oorsprong

Afrikaans	Nederlands
abba	op de rug dragen
Aitsa!	Wauw! / Amai! (Vlaams)
arrie	tjonge
boegoe	wilde medicinale struik
dagga	cannabis
eina	pijn, au!
geitjie	gekko
ghaap	vetplant met ruwe stam
gogga	Insect
hoeka	Allang
kamma	zogenaamd, kwansuis
kanna	indisch bloemriet
karos	cape of deken van dierenhuiden
kierie	wandelstok

koedoe	grote antilope met gedraaide hoorns
kwagga	zebra
oorbietjie	heel kleine antilopesoort

3.7 Afrikaanse woorden met een Duitse of Franse oorsprong

De meeste Afrikaanse woorden met een Duitse of Franse herkomst zijn via het Nederlands in het Afrikaans beland. Het 17de-eeuwse Nederlands bevatte al een aantal woorden met een Duitse of Franse oorsprong. Daarnaast zijn er ook enkele Duitse woorden rechtstreeks in het Afrikaans beland door interactie tussen de Duitsers en de Kapenaars. Deze Duitse woorden zijn niet in het Standaardnederlands opgenomen. Dat geldt ook voor enkele woorden met een Franse herkomst.

Afrikaans	Nederlands
liederlik	lelijk, faliekant
swaap	dwaas, stommerik
swernoter	belhamel, rotzak, rotvent
sweis	lassen
verfoes	verknoeien, verpesten
werskaf	scharrelen, sleutelen

3.8 Afrikaanse woorden met een Nguni-oorsprong

Rond het jaar 1800 kwamen boeren op de Kaap in contact met de inheemse stammen van zuidelijk Afrika. Aanvankelijk vindt weinig taalcontact plaats tussen deze bevolkingsgroepen, maar in het Afrikaans van vandaag wordt een groot aantal woorden gebruikt die zijn ontleend aan lokale talen zoals Zulu, Xhosa, Sotho en Tswana.

Afrikaans	Nederlands
konka	olievat, drum
donga	droge sloot (door erosie gevormd)
indaba	ruggespraak
aikôna	ammehoela, doei, welnee
mamparra	mafkees
tollie	jonge os
lapa	strooien/rieten afdak op palen in de tuin
dagga	cannibis
indoena	hoge piet
kaia	hut, optrekje, stulp
mamba	uiterst giftige Afrikaanse slang
moroetie	predikant

Geraadpleegde bronnen:

- Carstens, W.A.M & Raidt, E. 2017. Die storie van Afrikaans: uit Europa en van Afrika. Pretoria: Protea Boekhuis.
- Faasen, N. 2018. Pharos Afrikaansgids. Kaapstad: Pharos
- Groot Woordeboek – Afrikaans en Nederlands: Eerste geamalgameerde woordeboek. 2011. Kaapstad: Pharos & Houten: Prisma. (hoofsaaklik gebruik vir die vertaling van die Nederlandse betekenis)
- Raidt, E. 1976. Afrikaans en sy Europese Verlede. Kaapstad: Nasou